N°. 9. Donderdag 11 Juli 1901. 1ste Jaargang.



# OOST EN WEST

## Orgaan der Vereeniging.

Verschijnt alle veertien dagen.

**Abonnementsprijs per jaar.**
Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1 50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

**Prijs der advertentiën.**
Per regel . . . . . . . . f 0.10
Dienstaanbiedingen 25 cents per geheele annonce.

**REDACTIE:** De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.
Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.
Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

**Het hoofddoel der Vereeniging is:**
**Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.**
**De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.**
**Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10–12 en van 2–4 ure open is.**
**Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.**
**Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het organ gratis toegezonden.**
Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

## „Voor den Inlander"

door de Redactie ontvangen en bij Keurenaer en Co's Bank gestort:

| | | |
|---|---|---|
| Van mevr. T. P. . . . . . . . . | f | 2.50 |
| „ den heer J. v. Z., 2de gift. . . | - | 2.00 |
| Te zamen. . . | f | 4.50 |
| Vroeger ingekomen | - | 126.50 |
| Totaal . . | f | 131.— |

## Uit de Koloniën onzer naburen.

### Engeland's Opperheerschappij in Indië en elders.

*Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.*

Onder den titel „Empire" schrijft Edward Carpenter in „The Humane Review" van October 1900 een artikel, waarin hij begint met zijne groote verontwaardiging te uiten over de vreugdebetuigingen zijner landgenooten bij iedere overwinning, die zij in Zuid-Afrika behalen. „Heeft Engeland alle gevoel van waardigheid, eer en edelmoedigheid — deugden, die een volk waarlijk groot doen zijn — verloren?" vraagt hij, „dat het zich zoo uitbundig verheugen kan, over het feit, dat twee kleine republieken tijdelijk zwichten onder den overmacht van een land met 40 millioen inwoners?" Diep weemoedig stemmen hem dé wenschen naar annexatie en opperheerschappij door de pers en in vele openbare bijeenkomsten geuit, en de woordenvloed daarbij over de zegeningen der beschaving en der Engelsche regeering; terwijl hem dan onwillekeurig Indië voor den geest komt, het arme Indië, dat tevergeefs om hulp en steun smeekt, snikkende over het lijden harer kinderen, die bij millioenen en millioenen sterven tengevolge van Engeland's opperheerlijke verwaarloozing! Zou het mogelijk zijn, is zijne verzuchting, dat Engeland door een soort van waanzin bevangen, ten val spoedt? Vreemd is het toch, dat de drijfveer dezer groote natie van kooplieden, die de wereld doorkruisen zoekende naar kleine volken, om met hen te onderhandelen, niet is het algemeen welzijn der maatschappij, doch uitsluitend het geldelijk belang der beurs van Londen, Birmingham, Manchester, Liverpool en andere groote plaatsen, waar de eigenlijke zenuwknoopen van ons volksbestaan liggen. O wee! wanneer die kleinere landen weigeren handelsbetrekkingen aan te knoopen! Onze verontwaardiging kent geene grenzen! Groote kanonnen en massa's geweren moeten aanrukken, en het einde is, dat de kleinere natie wordt ingelijfd, dit alles onder betoog, dat dit volk er zulke slechte zeden op nahield, zendelingen vermoordde en wat niet al, zoodat het groote behoefte heeft aan Engelsche beschaving en Engelsche kerstening.

Tot welke laagheden men vervallen kan bij het najagen van handelswinsten, bewijst wel Engeland's opium-oorlog met China. In Wo-Chang's pakkend werk, „Engeland door een Chineesche bril bekeken" lezen wij: „Opium was in China niet inheemsch, maar werd mijn landgenooten opgedrongen, met behulp van bajonetten en zwaar geschut werden wij overgehaald om dit bedwelmend voortbrengsel van Engelsch-Indischen bodem te koopen tot verrijking der Britsche kooplieden, maar tegelijk tot diepe ontaarding der Chineesche bevolking. Toen de Regeering te Peking zich verzette tegen den invoer van het verderfelijk heulsap, terecht vreezende, dat het op den voet gevolgd zou worden door het zedelijk verval harer onderdanen werd haar door kanonskogels het zwijgen opgelegd, gevolgd door telkens grootere scheepsladingen opium en als tegengift wiskey, brandy enz." . . . . . .

Dit schandaal had wel plaats in 1839, maar berust de Afrikaansche oorlog op betere gronden?

En hoe is het in Engelsch-Indië gesteld?

Hoog wordt er opgegeven van den Pax Britannica, van de uitmuntendheid der Engelsche ambtenaren, van de weldaden der Westersche beschaving en het voordeel der handelsondernemingen! Men zou haast gaan denken, dat het edelmoedige Engeland alleen naar Indië gekomen was, met het doel om dat arme, ongelukkige land te redden. Maar hoe rijmt men daarmee het droeve feit, dat ditzelfde Indië nu steeds meer in welvaart achteruit gaat; hoe komt het, dat de hongersnooden elkander stager en stager opvolgen, dat het de uitputting nabij is? De voordeelen, die aan Engeland's opperheerschappij verbonden konden zijn, vallen niet te ontkennen. Onder de Britsche vredevaan zouden de Indische volkeren ongetwijfeld een veilig toevluchtsoord hebben kunnen vinden — *zoo* hun dit waarlijk voordeel had aangebracht; de voorgegeven edele beginselen der Engelsche ambtenaren zouden een waarborg hebben kunnen zijn voor een goed bestuur, *zoo* deze bestuurders hart hadden gehad voor het belang der bevolking en zij dienovereenkomstig hadden gehandeld; de vestiging van handelsondernemingen zou zekerlijk bijgedragen hebben tot bevordering der welvaart van den Inlander, *zoo* niet alle voordeelen er van ten bate waren gekomen van zeer enkelen, zeer enkele Britten, die ver van Indië af wonen.

De hoofdoorzaak van de gapende wonde hier geslagen en van den hartverscheurenden doodstrijd in het verschiet, ligt in het noodlottige uitzuigings-systeem. Dat Engeland zich niet schaamt de verbazende sommen openbaar te maken, die Indië jaarlijks opbrengt, en die niet in Indië weer uitgegeven worden, maar naar Engeland overgemaakt, om daar verteerd te worden! Denk eens aan, hoe de Engelschen te moede zouden zijn, wanneer zij jaarlijks een £ 26 millioen op die wijze van hun rijkdom moesten afstaan; wat moet het dan wel wezen voor het door armoede geteisterde Indië! Het meerendeel der landelijke bevolking in Indië is zoo arm, dat zij in gewone omstandigheden zich met één enkel maal per dag moeten tevreden stellen, dat velen zich zelfs de weelde van rijst niet kunnen veroorloven en daarom mindere graansoorten moeten eten. Als men hunne uitgeteerde, vervallen lichamen ziet, moet men zich waarlijk verwonderen, dat zij nog kracht tot werken hebben. En toch moeten zij eene aanzienlijke som aan landrente opbrengen! Engeland, dat nimmer genoeg geld heeft tot het aanleggen en onderhouden van spoorwegen, forten, grensverdediging, legerafdeelingen en tot overmaking naar het moederland, denkt niet aan maatregelen en uitgaven ten bate van den landbouwer, doch peinst steeds op middelen om nog meer geld uit hem te kunnen zuigen. Is dit niet de gans slachten, ter wille der gouden eieren?

Onder de onwaardige inkomsten behooren zeker ook die geheven van het zout. Is het geen gruwel om op een zoodanige levensbehoefte een belasting te stellen, die twintig maal de werkelijke waarde overtreft? Het blijven handhaven er van, niettegenstaande het algemeen verzet, is wel een bewijs, dat er op geen andere wijze meer geld te krijgen is en dat men niet van plan is onnoodige uitgaven in te krimpen. Wordt het uitgezogen geld nog maar in het land zelf verteerd, dan keert het in den een of anderen vorm weer onder het volk terug, daarom zijn dan ook de staten, die hun eigen inlandsche regeering hebben behouden, welvarender en minder door hongersnood geteisterd, dan die welke onmiddellijk onder Britsch Bestuur zijn, niettegenstaande de eersten betrekkelijk meer belasting betalen. Dat komt al weer, omdat daar het geld wordt besteed ten bate van het land, dat het opbrengt, terwijl dat in Britsch-Indië helaas niet het geval is. Wij geven heel wat uit aan oorlogskosten en onze staatslieden leggen steeds meer spoorwegen aan — al werken zij met verlies — om Engeland's handel te bevorderen. Het zijn niet zoo zeer spoorwegen, waaraan Indië behoefte heeft, als wel goede irrigatie-werken, maar deze niet uitgevoerd door middel van Westersch kapitaal, waarvoor Indië de rente moet opbrengen, want dit zou wezen met de linkerhand vernietigen, wat de rechter tot stand bracht. Neen, door wijzen raad en verstandige leiding zouden wij de Inlanders er toe moeten brengen, zelve langzamerhand tot eene doelmatige en goed onderhouden bevloeiing te geraken. In stede van dien, gaan wij echter als waanzinnigen door met land en volk te verwaarloozen — uit te putten, alsof wij niet beseffen hoe schandelijk het is dezen ellendigen toestand te bestendigen, voornamelijk met het doel om de zonen van welgestelde Engelschen aan allerlei goede betrekkingen in Indië te helpen. Onze staatslieden willen maar niet begrijpen, dat een wijs beleid hen voorschrijft in de eerste plaats de belangen te bevorderen van de landbouwende bevolking, waartoe de Indiërs grootendeels behooren. Dat dit juist de weg is, om de inkomsten te behouden, waarnaar zij nu eenmaal hunkeren. Zij zien niet in, dat zij dan niet alleen millioenen menschen zouden gelukkig maken en door banden van dankbaarheid aan zich verbinden, maar dat het schouwspel, hoe een krachtige natie een zwakkere in der daad helpen en opbeuren kan, hartverheffend werken moet op de gansche wereld, die er getuige van zou zijn.

Wat hadden wij al niet voor Indië kunnen doen, voor dat dankbaar aanhankelijke volk, — getuige de duizenden voorbeelden hunner persoonlijke zelfopoffering — dat van nature zich gaarne aan de leiding van anderen overgeeft!

Maar de Engelschen over het algemeen, die vriendelijk en welwillend genoeg zijn voor de enkele Indiërs, die korten tijd in Engeland vertoeven, verkeeren in de schromelijkste onkunde omtrent den waren staat van zaken in dat van hen afhankelijke land en zij, die in Indië zijn, geven zich al even weinig moeite om de toestanden, waaronder het volk daar leeft, te leeren kennen.

Hoe kunnen wij dan van onze regeering verwachten, dat zij de edelmoedige en wijze politiek zal volgen, om met de Indiërs vriendschappelijk om te gaan, hen ruimschoots in de gelegenheid te stellen zich in alle richtingen te ontwikkelen, ook op het gebied van staatsbeleid; hen langzamerhand bestuurszetels te doen innemen, immer met belangstelling te luisteren naar de opmerkingen en raadgevingen, die zij in het belang hunner rasgenooten uiten, om hen zoodoende in waarheid deel te doen nemen aan de regeering van hun eigen land.

Dit zou eerst een waarlijk grootsch en roemrijk werk zijn! Maar valt er vooreerst wel aan te denken?

Iets wat eerder uitvoerbaar schijnt, is dat enkele van dit denkbeeld doordrongen personen zich vereenigen om een weg te openen tot onderlinge gemeenschap tusschen overheerschers en overheerschten, opdat zij wederzijds op de hoogte komen van elkanders gevoelens en er een vaste vriendschapsband gesloten worde, die langzamerhand grooter van omvang worden zal naar mate zich meerdere tot haar kring voelen aangetrokken,

# FEUILLETON.

## DE OUDGAST OF ORANG LAMA.

„Zoo tijden, zoo zeden", zegt een oud Hollandsch spreekwoord; in Indië heet het: „lain doeloe lain sekarang".

De schimmen onzer grootouders, ware het hun gegeven een kijkje te nemen in Indië van „sekarang", zouden daarin ronddolen gelijk vreemdelingen in Jerusalem en voorzeker als Jeremias-zaliger over de verwoestingen van de plaats, jammerklachten slaken over het veranderd aanzien van stad en dorp, Europeaan en Inboorling; het te loor gaan van zoovele goede en gezellige gebruiken en van de levenswijze van „tempoe doeloe".

Zalige herinneringen aan eenvoud en harmonie. De oudgasten leefden onder elkaar als een groot gezin; gul, gastvrij, gezellig; men was rijk zonder opschik, schepte behagen in eenvoudige genoegens, werd door slaven en slavinnen goed bediend, was tevreden, dus gelukkig.

De ouderen uit onze dagen betreuren dan ook niets zoozeer, dan het grootsche werk van den beroemden de Lesseps, waardoor oud-Indië gestoord werd in zijne stille afzondering.

Door den verkorten weg — zoo beweren zij — wordt Indië overstroomd door ondernemende „blanda's", die niet alleen Europeesche zeden en gebruiken meebrengen, maar ook een oorlog om het bestaan hebben doen ontbranden, waarbij de met meer kennis toegeruste strijders van 't noordelijk halfrond meer gevechtskracht weten te ontwikkelen, dan onze onder de palmkronen geboren kinderen.

En alzoo hebben éenheid, gemak en eenvoud plaats gemaakt voor zelfzucht en een gejaagd „struggle for life."

Wij vonden in de nagelaten papieren van een oudgast eenige aanteekeningen van de levenswijze der Europeanen op Java in het begin der eeuw, welke wij, aangevuld met de mededeelingen van „ouden van dagen", der moeite waard achten hier op te teekenen.

De oudgast hield van vroeg opstaan; het morgenschot was zijn reveille, ook al was hij niet door bezigheden gedwongen zich daaraan te houden. In sarong of nachtbroek en kabaai liep hij dan in tuin of erf, dan wel een eind den weg kalm op en neer, of genoot in de voorgalarij in een luiaardstoel van de frissche, met welriekende geuren bezwangerde ochtendlucht.

„Sapa ada" was dan gewoonlijk zijn eerste roep, en wanneer dit soms ettelijke malen met onverstoorbaar geduld was herhaald en een slaaf (boedak) of meestal een slavin naar des meesters verlangen kwam vernemen, luidde het: „mintah kopie, of mintah thé."

Even onhoorbaar als de boedak gekomen is, verwijdert zij zich, om het gevraagde te halen en overhandigt het hem stilzwijgend, tegelijk met een aangestoken sigaar. Onderwijl de heer in slurpend genieten zijn geurig kopje mokka of fijne thee ledigt en de sigaar oprookt, blijft de slavin, gehurkt, geduldig nadere bevelen afwachten. „Maoe mandi," zegt de heer, en de slavin haast zich — op z'n Indisch natuurlijk — om handdoek, nachtbroek, kabaai en sloffen te halen en hem den weg naar de badkamer voor te gaan.

Is hij gehuwd, dan volgt zijne wederhelft dezelfde gewoonten en wordt evenzoo bediend, daar ieder zijn lijfslaaf er op na houdt.

Na het bad wordt een tweede kopje koffie of thee gebruikt en wacht de oudgast tot hij eetlust bespeurt, om in zijn luchtig negligé aan de ontbijttafel aan te zitten.

Blijft de eetlust weg, dan denkt hij zich „onlekker" en kruipt doorgaans weer schielijk in bed.

Behalve brood bestond het ontbijt uit rijst met enkele bijspijzen en inlandsch gebak.

Na het ontbijt werd op een lange stoel eenige oogenblikken gedigereerd en vervolgens gingen, beter gezegd „lieten", de heeren zich kleeden.

Gewoonlijk waren het twee of meer slavinnen, — geen leelijke wel te verstaan — die hem behulpzaam waren; kousen, schoenen, vest, jas, das, kortom alles werd hem aangereikt of aangetrokken.

Was het morgentoilet voltooid en had de heer zijn werkzaamheden buitenshuis, dan stond een slavenjongen met een pajong te wachten, om die zorgvuldig boven het hoofd zijns meesters op te houden, bij de enkele schreden, die hij te maken had van zijn huis naar het rijtuig.

In het rijtuig zittend, eerder liggend, liet de oudgast zich onder een aanhoudend „ajo boeroe boeroe" naar de stad of zijn kantoor brengen, want hij hield van snel rijden, maar niet van vlug loopen.

Tegen één uur v. m. ging men aan de lunch of eigenlijke rijsttafel, een maaltijd evenals heden ten dage overvloedig aan soorten van gerechten.

De rijst echter werd niet, gelijk thans, in groote schalen rondgediend, doch naast elk's bord was daarvan een hoeveelheid in den vorm van een halve bol geplaatst, waarvan men à discrétion gebruikte.

Voor en na elk maal kwamen slaven en slavinnen met een koperen kan en bekken (bòkòr) bij ieder der aanzittenden rond, opdat deze zich de handen wieschen, een gebruik, dat de algemeene gewoonte, om rijst met de vingers te eten, meêbracht.

Het tropische klimaat, dat noodzakelijk maakt, dat men zich op de heetste uren van den dag het minst aan de buitenlucht blootstelt en zooveel mogelijk den arbeid staakt, heeft den middagslaap doen ontstaan.

Aan de siësta van den oudgast ging echter een heele manoeuvre vooraf. Zoowel heeren als dames plachten zich door eenige slavinnen te laten masseeren (piedjit). De bedrevenheid in de massagekunst was veelal bij den koop der slavinnen van grooten invloed, daar een ieder het op prijs stelde, op de meest aangename, zachte manier door „piedjit" in slaap te vallen

De gewoonte van den middagslaap hebben wij — behoudens 't masseeren door slavinnetjes — overgenomen, met 't verschil, dat de oudgast de verslapen middaguurtjes in den nacht inhaalde, want het was algemeen, dat men zich laat ter ruste begaf.

Het avondeten werd tegen 6 à 7 uur gebruikt. Alsdan kwamen op 't menu, bij de Indische ge-

om zoodoende op den duur tot verwezenlijking van dit ideaal te geraken.

Wij hebben dit alles uit het belangrijke stuk van Edward Carpenter overgenomen, niet om de gedachte te wekken, dat het tegenwoordig Engelsch koloniaal beleid misschien nog slechter is dan het onze, maar om de aandacht te vestigen op beginselen van beheer, die ook de onze zijn met betrekking tot Nederlandsch-Indië.

N. v. Z.

## Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

*a.* Door den Voorzitter der afdeeling Ned.-Indië werd het vroeger uit de dagbladen overgenomen bericht bevestigd, dat Mevrouw Rooseboom, geb. Pit, echtgenoote van Z. E. den Gouv. generaal, Beschermvrouw van de afdeeling is geworden.

Het getal leden ook buiten Batavia, is steeds toenemende; eene Algemeene Vergadering zou worden gehouden, ter behandeling van een door den Voorzitter opgemaakt Concept-huishoudelijk Reglement.

II. *Van de 4e Commissie.*

**Vergadering** der commissie op **Dinsdag 23 Juli** des namiddags **ten 4 ure** in het locaal der Vereeniging **Heerengracht 4**.

In die Vergadering zal het bestuur enkele mededeelingen doen en zal verder worden behandeld een voorstel van de Redactiecommissie **om het Orgaan der Vereeniging in een Weekblad om te zetten.**

De hoofdreden, die zij daartoe heeft, is, dat zij, bij de beperkte ruimte, die thans tot haar beschikking is, veel moet achterwege laten, wat voor de lezers van belang is, terwijl bij het afbreken van stukken of het beantwoorden van opmerkingen, veertien dagen tusschenruimte te groot blijkt.

Financieel is het verschil in de uitgaven betrekkelijk gering, doordat het totaal der frankeerkosten voor Nederland nog minder zal bedragen dan thans wordt betaald, terwijl de inkomsten, wat abonnementen en adverteerkosten betreft, ongetwijfeld zullen toenemen.

III. *Van de afdeeling 's-Gravenhage.*
*3e Commissie.*

Reeds in het jaarverslag der afdeeling werd aangeteekend, dat de arbeid onzer Commissie niet altijd loonend is in evenredigheid met het moeielijke harer taak. Er is veel toewijding van de leden noodig om werkelijk in ernst te doen, wat zij op zich hebben genomen. Het arbeidsveld is echter zoo ruim, **dat wij gaarne onze commissie met een paar leden zouden uitgebreid zien** en wij met dat doel hierbij een oproep doen aan alle leden der afdeeling 's-Gravenhage. Er zijn zeker onder hen wel mannen of vrouwen, die in hunne vele vrije oogenblikken gaarne goed werk willen doen en Indiërs, die hier werk zoeken, omdat zij dit noodig hebben, met raad en daad zullen willen bijstaan. Aanvrage om hulp hebben wij in ons register genoeg, maar groot is de moeielijkheid om den weg tot helpen te vinden.

Wij hopen, dat onze oproep niet te vergeefs zal zijn en wij durven zeggen, dat wij daarvan zeker zijn, **wanneer ieder, die dit leest zich afvraagt, of hij voor een goed werk tijd en lust over heeft.**

Men gelieve zich aan te melden bij den Voorzitter der Commissie *Kol. G. E. V. L. van Zuylen 7a Heerengracht* of bij den Secretaris, den heer *H J. E. Willen, 4 Heerengracht.*

**Men leze onze advertentie, die in den regel aan het eind van ieder nummer van dit blad wordt opgenomen.**

Ook zonder lid der commissie te zijn, kan men ons reeds helpen, door vrienden en bekenden, van wie men weet, dat zij voor eenig werk iemand zoeken, op onze aankondiging te wijzen.

## NIEUWSTIJDINGEN.

Door ruime inzending, maar vooral door de inzending van zeer fraaie voorwerpen, belooft onze eerlang in de Gothische zaal te openen *Tentoonstelling* van Indische weefsels, Javaansche Batiks en oud-Indische meubelen heel veel.

Wij vestigen de aandacht op een paar zeer belangrijke artikelen over „Het weven in den Indischen archipel" voorkomende in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van Vrijdag 28 Juni eerste blad B. en Zondag 30 Juni eerste blad C., van wie verdienen, dat ze gelezen worden door hen, die in onze Oost belang stellen.

*De Stoomtram op Lombok.* — Reeds zeer spoedig nadat ons bestuur over Lombok was gevestigd, werden plannen gemaakt om het eiland met een stoomtram te doorsnijden. Had de oud-resident Hoos in 1894 niet verklaard, dat daarmede een weldaad zou worden bewezen aan de bevolking en dat deze, als de naweeën van den oorlog verdwenen waren, weldra op zoodanigen trap van welvaart zou komen, dat zij het gebruik van de stoomtram wel kon bekostigen?

Er kwamen dan, in 1895 en 1896, ook reeds aanvragen van partikulieren om vergunning tot den aanleg. De eerste werden afgewezen zonder opgaaf van redenen — vermoedelijk, omdat men den staatkundigen toestand nog niet voldoende achtte, de laatste, in Augustus 1896, omdat het denkbeeld een stoomtram van staatswege aan te leggen, op den voorgrond trad. De Indische Regeering, doordrongen van het belang, dat de bevestiging van ons gezag op Lombok en de economische ontwikkeling van dit eiland bij een stoomtramgemeenschap hadden, besloot zelf de noodige opnemingen te doen verrichten.

Zij werden aangevangen in de tweede helft van 1897 en toen het tracé was bepaald, werd een voorontwerp opgemaakt: de lijn zou een spoorwijdte hebben van 0.75 M. omstreeks 80 KM. lang zijn, en f 2,650,000 kosten.

Maar voor haar plannen tot staatsaanleg vond de Indische Regeering geen steun bij den minister van kolonien. De verbeterde politieke toestand, doch vooral de minder gunstige staat der Indische geldmiddelen deed er dien bewindsman de voorkeur aan geven, de zaak aan den particulieren ondernemingsgeest over te laten. Er scheen veel kans te wezen dat aldus het doel zou worden bereikt. In het begin van 1899 waren nog twee aanvragen om vergunning voor een stoomtram en ook aanvragen om prioriteit voor een secundairen spoorweg op Lombok ingekomen . . . .

Nu is het wel waar dat de meeste concessie-aanvragen in Indie op niets uitloopen, de indiening van een aanvrage is gemakkelijk, maar het verkrijgen der noodige kapitalen is des te moeilijker. Doch nu alle voorbereiding had plaats gehad, nu men alles kon overzien, was de veronderstelling niet ongegrond dat de „particuliere ondernemingsgeest" zich ten slotte niet onbetuigd laten zou.

Medio 1899 — den 5den Juli in Nederland, den 22sten Augustus in Indië — werd aan deze alzoo de gelegenheid geopend zijn kracht te toonen. Gegadigden moesten zich vóór 1 Januari te Batavia aanmelden; de door de Regeering voor de opneming enz. (f 24,000) vergoeden, en binnen zes jaar de lijn met een minimum-spoorwegwijdte van 0.60 M. voltooien. Wie de meeste waarborgen bood dat het werk inderdaad zoude worden uitgevoerd zou de voorkeur genieten . . . .

De uitslag van deze proef is teleurstellend geweest. Er kwamen slechts twee aanvragen; een kon niet als ernstig worden beschouwd en werd dus dadelijk terzijde gelegd; de andere gaf weinig zekerheid dat het kapitaal beschikbaar was en de vergunning tijdig aanvaard zou worden. Men is toch nog met dezen aanvrager voorloopig in onderhandeling getreden in December jl. toen het gedeelte van het koloniaal verslag werd afgedrukt, waarin dit wordt vermeld, deswege echter nog niets naders vernomen.

En . . . . aldus is de zaak nog juist even ver als twee jaar geleden?

Na de lezing van dit bericht van het „Bat. Nieuwsblad" kregen wij onmiddellijk een courant in handen, die de tijding inhield, dat een reeks stoomtrams in afgelegen streken van Nederland zouden worden gebouwd *met een renteloos voorschot van den staat.*

* * *

*Spoorwegen in Japan.* — Het land der rijzende zon bezit thans meer dan 7000 mijlen spoorwegen. De eerste spoorweg werd in 1872 tusschen Tokyo en Yokohama gelegd, een afstand van achttien mijlen. Daarna ging het langzaam vooruit; tot 1881 waren nog slechts 100 mijlen spoorweg gelegd. Na dien had echter een omkeer in de denkbeelden plaats; men wilde overal spoorwegen, allerwegen werden nieuwe lijnen gelegd. Thans staat weder een groote uitbreiding van het spoorwegnet voor de deur; in het eind van het vorig jaar werden nieuwe concessies verleend voor den aanleg van allerlei lijnen, welke een lengte van 1523 mijlen zullen hebben en 80,940,000 yen zullen kosten.

* * *

In het maandelijksch overzicht van Onze West lezen wij:

Goud. De bedrijvigheid op 't gebied der goudindustrie nam de afgeloopen maand (Mei) nog toe. Zooveel mogelijk werd van de gunstige weersgesteldheid geprofiteerd, om, behalve het krachtig ter hand nemen der exploitatie, zooveel mogelijk voort te gaan met het transport van machineriën, wat, bij de helaas! nog zoo gebrekkige verkeersmiddelen in de kolonie, een belangrijk onderdeel van den arbeid is. Wie de import-lijsten nagaat, zal opmerken dat de invoer van machineriën belangrijk is.

De kwarts-exploratie levert steeds gunstiger resultaten.

Het arbeiders-vraagstuk wordt intusschen voor de goud-industrie steeds moeilijker. Een placer voert arbeiders aan uit Aruba, die in Columbië en Venezuela in de mijnen gewerkt hebben en zich door ijver en zachtaardigheid moeten onderscheiden. Men wenscht een 300 dezer arbeiders te immigreeren voor de kwarts-exploitatie.

Cacao. De uitvoer staat dit jaar tot dusver 26,313½ K.G. ten achter bij het vorig jaar en de uitvoer van Surinaamsche cacao naar Amerika is, vergeleken bij het vorig jaar, weder sterk toegenomen ten koste van den uitvoer naar Europa.

De vooruitzichten voor de cacaoproductie blijven gunstig. Op enkele plantages zal men het eerste half jaar bijna evenveel oogsten als het geheele vorige jaar. De marktprijs bleef daarbij gunstig.

Er is geen gevaar, dat professor Went bij zijn komst niet meer in de gelegenheid zal zijn de ziekte der krulloten te leeren kennen. Wij vernemen, dat zij op vele plaatsen weder toeneemt.

* * *

Bij het marine-etablissement te Soerabaja is men bezig van regeeringswege proeven te nemen met de Bajah-steenkolen van Zuid-Banten. De uitslag hiervan zal dan beslissen, meldt het Soer. Hbld., of het gouvernement deze velden zelf zal exploiteeren of dit aan particulieren overlaten.

* * *

De resident van Soerabaja deelt mede, dat in het district Tambangan der afdeeling Sidajoe eene uitgestrektheid van 932 bouws sawah en 92 bouws met padi beplante tegalvelden watergebrek hebben, zoodat er gevaar voor mislukking der gewassen bestaat. (Java Ct.)

* * *

De redacteur van het Soer. Hbld. spreekt als zijn meening uit, dat ten gevolge van de uitbarsting van den Kloet stoffelijk niet de inlandsche bevolking, maar de cultuurondernemingen het meest geleden zouden hebben. De redacteur van de Soerab. Crnt., die ook de geteisterde streken en zelfs het meer en den krater bezocht, spreekt die meening echter ten stelligste tegen en zegt, dat ook de inlander enorm geleden heeft.

* * *

Naar het Soer. Hbld. hoorde, is het meer Blauwwater in het Pasoeroeansche onder den invloed van de jongste uitbarsting geheel leeggeloopen.

* * *

*Samarangsche Ambachtsschool.* Op de openbare promotie van Zaterdag werd het diploma volgens de Samarangsche bladen uitgereikt aan:

R. Batten, A. W. Gusdorf. E. de Graaff, W. L. E. Henrichs, C. Hendriks, B. Lucardie, C. W. Moojen, J. A. P. Von Jaroschkapohl, L. A. Sacré, J. Tielman, W. G. Westhoff, G. A. van Zuylen en A. Zwager.

Van het tweede naar het derde jaar verhoogd: E. Augusteyns, E. F. Barre, D. L. Beck, A. M. Boumans, W. Colin, H. A. Gilhuys, G. Guldenaar. J. Van der Geugten, F. H. L. Henriche, C. Israel, M. Israel, J. F. A. Janitz, F. L. Lemaire, A. Levasier, J. Loman, E. Marcks, F. Mesman, Ph. H. Meurs, R. Neyhoff, R. de Nijs, J. Ott, Pieplenbosch, C. Provoost, J. Provoost, K. Bergman, Van Steenbergen, A. C. Strengnaerts, L. E. F. Wardenaar, V. A. Wetters, N. Van den Worm.

Van het eerste gingen naar het tweede jaar over: C. Cutier, B. B. Douwes, R. F. Emmerich. P. Engelo, F. A. Everaarts, A. A. B. R. Flohr, A. W. L. C. Flohr, W. Ph. E. J. Flohr, J. F. van der Hijde, J. Israel, H. G. C. Zanitz, H. Klerks, H. Kok, A. E. Lepinat, L. Lunegiane, F. Mayer, J. Meyer, F. Phaff, P. A. H. Raedt, F. W. Schultz, J. C. J. Solbrig, E. A. Stekkinger, F. J. G. Von Tronchin, J. de Witt en J. S. Wolff.

* * *

In het wekelijksch overzicht van het Soer. Hblad leest men:

„Reeds een paar malen maakten wij gewag van een request van den heer Abell, strekkende om ter bevordering van den kleinen landbouw kleine stukken grond, waarvan de rechten der bevolking waren afgekocht, in gebruik te geven met het vooruitzicht daarop titels van eigendom te verkrijgen.

„Het is ons een genoegen te kunnen mededeelen, dat de regeering, al gaat zij niet geheel met den wensch des heeren Abell mee, toch blijk geeft van haar streven om den kleinen landbouw onder het Europeaansche proletariaat te bevorderen. Zij is namelijk voornemens de gelegenheid open te stellen, dat aan zulke adspirant-kleine-landbouwers gratis stukken grond in bruikleen worden afgestaan, met het vooruitzicht dat op dezen grond na een zekeren tijd een rechtstitel wordt verleend. Het spreekt wel van zelf, dat dit eerst zal geschieden als gebleken is, dat de kleine landbouwer het ernstig meent.

„Er zullen tevens maatregelen getroffen worden om te voorkomen, dat hij den grond aan inlanders vervreemdt, terwijl hij er ten behoeve van Europeanen alleen afstand van zal kunnen doen met toestemming van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur. Echter geldt dit uit den aard der zaak eerst voor een vrij verre toekomst, wanneer rechtstitels zullen verleend zijn.

„Wij gelooven dat de regeering hier een goeden weg bewandelt."

## Mijnexploitatie van Regeeringswege.

Onder de vele moeilijke vragen op economisch gebied behoort zeker in de eerste plaats ook deze: Tot hoever moet staatsexploitatie zich uitstrekken? Meestal zal het antwoord, dat men daarop krijgt, afhangen van de Staatkundige partij, of de leerschool, waartoe uw antwoorder behoort, of waaronder hij zich rangschikt, en hoe minder hij zich door studie een eigen meening heeft gevormd en daardoor tot de overtuiging is gekomen, dat bijna ieder geval op zich zelf moet beoordeeld worden, en het vóor en tegen zorgvuldig met elkaar vergeleken, hoe gemakkelijker en vaardiger hij u zal verzekeren: óf dat particuliere exploitatie leidt tot schandelijke bevoordeeling der kapitalisten en tot uitzuiging van den werkman; óf, dat staatsexploitatie alle particulier initiatief in een volk uitdooft en dat onvermijdelijk achteruitgang van dat volk en van ieder individu, en derhalve groote schade voor het publiek belang daaruit zullen voortvloeien.

Wij zullen ons hier in de vergelijking dier beide algemeene theoriën niet verdiepen, maar, om zelfs den schijn te vermijden kapitaalbevoordeelaar te zijn, ons plaatsen op het standpunt van hen die de staats- of gemeente-exploitatie zoo ver mogelijk willen zien doorgevoerd. Uit dat standpunt willen wij dan trachten uit te maken, of het ontginnen der in den bodem verborgen schatten — aannemende, dat zij het eigendom zijn der gansche gemeenschap — door den Staat zelven moeten worden geëxploiteerd, dan wel, of hij de ontginning daarvan aan particuliere krachten en aan 't bizonder intellect moet overlaten, toch ook voor de gemeenschap een billijk aandeel in de winst bedingende.

Aanleiding tot dit opstel gaf ons het verwijt door Mr. P. den heer Kielstra er van gemaakt (de Controleur), dat hij, ondervraagd door de kiezers van Enschede, geen afkeurend oordeel wilde of durfde uitspreken over de Indische Mijnwet, die wel exploitatie van ondergrondsche schatten door den Staat toelaat, maar toch het beginsel huldigt, dat ontginning door particuliere krachten in den regel te verkiezen is.

Als Mr. P. het niet willen, aan niet durven toeschrijft en daaruit afleidt, dat de heer K. dus behoort tot eene partij, die de voordeelen der mijnontginning liever ziet vloeien in de zakken van particulieren, dan in de schatkist van den Staat, dan kunnen wij ons begrijpen, dat hij daar tegen opkomt. Er zouden echter voor mij geen redenen zijn, mij in dat debat te mengen, wanneer ik niet bij de openbare bespreking der ontwerp-Mijnwet in de vergaderingen der Ned. Afd. van de Ind. Mpij. van *Landbouw* en *Nijverheid* bij herhaling had gewaarschuwd tegen de leer, dat het in het belang zou zijn van de gemeenschap, wanneer mijnontginning hoofdzakelijk door den Staat werd gedreven.

Gelet op het streven, om ons blad te doen dienen, tot het bevorderen der *algemeene* belangen *van de gansche bevolking* van Nederlandsch Oost- en West-Indië, meen ik goed te doen door de toen te berde gebrachte argumenten hier nogmaals te herhalen.

Het bezit van delfstoffen is alleen dan voor den Staat een voordeel, wanneer ze ontgonnen worden. Dit voordeel wordt grooter, naarmate die ontginning, wel systematisch en zonder roofbouw te plegen, maar toch zoo spoedig en zoo volledig mogelijk plaats heeft. Het zijn echter niet alleen de *directe* winsten, die in de schatkist of in de zakken van maatschappijen of particulieren vloeien, waarop men moet letten, maar zeer zeker zijn ook de *indirecte* baten, die de mijnbouw aanbrengt, door de betaling van werkloonen en den aankoop van allerlei, voor het werk en het onderhoud der werkers benoodigd, van veel gewicht.

Mijnbouw is steeds in meerdere of mindere mate een dobbelspel. Dit is eene stelling, die aan geen twijfel onderhevig is, wanneer men let op de schommelende beurskoersen van mijnbouwaandeelen. Slechts zeer zelden zal het voorkomen, dat de gegevens van zoodanigen aard zijn, dat men met zekerheid vooraf kan zeggen, dat de mijnbouw winst zal geven.

Nu zonder ik de gevallen uit, dat de Staat er belang bij kan hebben om van het eene of andere mineraal, b.v. steenkool ten allen tijde eigen voorraden te hebben, doch daar buiten mag de Regeering uit den aard der Staatsinrichting, zich niet begeven op het terrein der speculatie. Het gevolg van alleen staatsexploitatie zou dus moeten zijn, dat een groot deel der ondergrondsche schatten improductief bleef.

In plaats van de gemeenschap te bevoordeelen, zou men ze derhalve benadeelen, wanneer de particuliere nijverheid werd uitgesloten, tenzij de Staat mee ging doen aan het dobbelspel en — om ons tot O. I. te bepalen — het door de onzekerheid der koffieprijzen toch al fluctueerend budget op nog losser schroeven ging stellen.

rechten, ook Europeesche voor.

Na afloop daarvan verwijderden zich de dames naar een afzonderlijk vertrek, terwijl de heeren aan tafel zittend, een sigaar opstaken, dan wel een kabaalpijp of de z. g. hoka rookten, een pijp van 12 à 14 voet lang, door welke een mengsel van tabak, suiker en een geringe dosis opium gerookt werd.

De rook ging door koud water, waarmede een porceleinen of kristallen vaas aan 't eind der slang gevuld was.

Ieder welgesteld burger hield open tafel voor vriend en maag en verder waren de avonden gewijd aan gezelligen kout, kaartspel en dans.

Wie eenmaal in den familiekring was geïntroduceerd, wachtte geen uitnoodiging meer af, maar wist, dat men hem overal welkom heette.

Enkele families hadden een eigen muziekkorps uit slaven gevormd, 6 à 12 man sterk, die flink klarinet en viool bespeelden, waarbij meestal een trom en een triangel; het répertoire ging uitsluitend over dansmuziek.

De soirées waren wel is waar zonder afwisseling of fijn kunstgenot, maar 't gemis aan geestopwekkende verstrooiing werd ruimschoots vergoed door hartelijkheid en vroolijkheid.

Men wrong zich niet in den stijven vorm, dien de salontoon soms aangeeft, doch betrachtte wellevendheid uit natuurlijke welgemeendheid.

Geen Fransche noch andere uitheemsche cuisinier-patissier-glacier was er noodig, om een gezellige bijeenkomst of feestavond door zijn edele producten te doen gelukken; elke dame was een volleerde kookster en bakster, die altijd even gul haar gasten deed genieten van een verscheidenheid van gerechten.

Ververschingen en dranken waren: siropen (stroop), wijn en voor de heeren bij voorkeur jenevergrog, zooals beweerd wordt probaat tegen de muskieten, die de oudgast reeds kende als bloeddorstig, doch strenge afschaffers.

De gezelschapsdracht der oudere dames was sajah-kabaja; de sajah, een soort fijn geplooide rok, waarbij een „kabaja" langer en wijder dan de tegenwoordige met strookjes en nauwe mouwen, die middels knoopjes aan den pols sloten; de meerderde of mindere gekleedheid werd aangegeven door de soort stof en 't pronken met goud en juweelen, als: pendeng (gordel of buikband) kabajaspelden en knoopjes, haarnaalden, oorknoppen, armbanden, ringen enz.

De jongere dames gingen gekleed in een soort peignoir, ook wel rok en jacquet van witte of lichtgekleurde sits, jaconnet of zijde; het algemeen kapsel was de kondéh; losse, natuurlijke krullen werden der gelukkige bezitsters als eene benijdenswaardige schoonheid aangerekend; frissche bloemen, bij voorkeur melatti, in een krans om de kondéh gelegd, werden veel meer gedragen, dan kostbare haarnaalden of kammen.

Hoeden en handschoenen waren ongekende weeldeartikelen; alleen op een bal of andere extra feestgelegenheid hadden de dames mitaines.

Het heerentoilet bestond uit: witte pantalon, wit batisten of Chineesche zijden buisje en lage schoenen; het „pakéan deftig" verschilde hierin, dat de buis vervangen werd door een zwart jasje; een zwarte rok was 't toppunt van gekleedheid.

Even zoo eenvoudig was het meubilair; stevige doch plompe djattihouten stoelen, banken en tafels werden bijkans zonder variaties bij iedereen aangetroffen; de verlichting werd aangebracht door stolpen, waarin een pitje (soemboe), door klapperolie gevoed, brandde en staande olielampen; wij zeggen „verlichting", maar eigenlijk was het slechts een schemering, vergeleken bij 't tegenwoordige licht.

Toch vond de oudgast zijn primitief „heim" niet unheimisch; kende den wedijver niet, die in onze dagen steeds naar mooier meer doet haken, sinds allerlei „style" en weeldeartikelen zijn ingevoerd.

De ouderwetsche meubels treft men nog slechts schaarsch in de afgelegen binnenlanden aan, in Chineesche toko's of in de inlandsche huizen; thans pronken de Indische-Europeesche woningen in style antique, renaissance style, Louis XIV, en zooveel meer.

Men vindt daarin boudoirs, smoking rooms, moderne-antique eetkamers en al de luxe door snel stoomvermogen met scheepsladingen uit het westen aangevoerd.

Een ieder wil iets, liefst veel, soms meer dan mogelijk hebben van in wat telkens veranderde verscheidenheid te krijgen is, omdat buurman, vriend of kennis 't ook bezit.

De levenseischen zijn te zwaar geworden om, zooals voorheen, een gezellig samenleven te kunnen leiden; daardoor ging oud-Indië verloren en zeggen ook wij met weemoed: „lain doeloe, lain sekarang."

I. P. SCHOEMAKER.
*Gep. Kapitein Ind. Leger*

Dit zijn m. i. de economische motieven waarom, als regel, mijnontginning door particulieren — met eene billijke, doch niet drukkende retributie aan den Staat — moet geacht worden de ware weg te zijn.

Nu kan men daartegen wel aanvoeren, dat het land verarmt, wanneer de winst, op den mijnbouw gemaakt, niet in het land blijft, maar voor een niet onbelangrijk deel naar buiten gaat. Dit is echter eene bedenking, die ook tegen particuliere landbouw- en nijverheids-ondernemingen kan worden gemaakt, zoo lang die niet door *blijvers* gedreven worden of door vennootschappen, wier aandeelen in het land zelf geplaatst zijn. Oost-Indië heeft dit echter gemeen met tal van andere landen, zelfs ook in Europa, die nog niet tot voldoenden trap van eigen ontwikkeling zijn gekomen en zonder die particuliere mijnbouwers, landbouwers en industriëelen van andere landen, die kapitaal en intelligentie aanbrachten, zou in den regel de nu naar buiten gaande winst toch niet zijn gemaakt en zou men daarenboven nog hebben gemist, wat de ondernemingen in het land zelf besteden.

Het blijft echter, en hierop vestigen wij in het bizonder de aandacht, eene voorname Regeeringszorg om de *blijvers*, waaronder ook de inboorlingen in de eerste plaats, zoodanig te ontwikkelen en in welvaart te doen vooruitgaan, dat zij, hetzij met eigen middelen, of met, uit voorschotkassen tegen lage rente te leenen geld, ondernemer kunnen worden, terwijl in ieder geval de arbeider tegen misbruiken van de ondernemers degelijk moet worden beschermd.

Dit laatste is zelfs gemakkelijker voor de Regeering, waar het particuliere ondernemers geldt, dan waar zij staat tegenover hare eigene industrie, die zij natuurlijk met het oog op de Staatskas, zoo winstgevend mogelijk wil doen zijn; eene neiging, die van zelf op hare Europeesche en Inlandsche ambtenaren overslaat.

Ook uit een moreel oogpunt is daarom in eene kolonie, geregeerd als onze Oost, staatsexploitatie, louter uit direct winstbejag, niet aan te bevelen. Zij zou ons in zekeren zin terug kunnen voeren naar het zoo te recht reeds lang in theorie uitgediend hebbende cultuurstelsel.

G. E. V. L. van Zuylen.

## Waar een wil is, is een weg.

Met de meeste belangstelling lezen wij altijd de artikelen, die onder den pseudoniem „Blanda" in het weekblad „de Controleur" worden geschreven over Oost-Indië, Indische toestanden of Indische politiek. De schrijver, die het altijd met hart en ziel opneemt voor de belangen van het land en de bewoners *zelven*, wordt niet moede telkens weer aan te dringen op het nemen van maatregelen tot het bereiken der zoo noodzakelijke verbeteringen. Zoo vinden wij in „de Controleur" van 29 Juni j.l. een artikel van zijn hand, waarin de „wetgevende bevoegdheid voor Nederlandsch-Indië" wordt besproken.

Men weet, dat de directe invloed van Oost-Indië op zijn eigen bestuur in den laatsten tijd de gedachten van onze meest op den voorgrond tredende koloniale specialiteiten allerwege heeft in beslag genomen. Zoowel in de pers als in vergaderingen van vereenigingen, die zich met koloniale belangen inlaten en wier oog niet is verbijsterd en wier oor niet verdoofd, door het gewirwar en gekrijsch van den ons dierbaren vaderlandschen partijstrijd, is breedvoerig, zakelijk, bezadigd, zelfs hartstochtelijk gediscussieerd over de vraag: Hoe kunnen wij maken, dat de stemmen uit Indië hier te lande worden gehoord en — dat die stemmen ook worden verstaan. En men heeft stelsels uitgevonden en verdedigd: den Kolonialen Raad, de Kamer voor Indië, zetels voor Indië in de Staten-Generaal, — straks komen er nog meerdere. Het onderwerp is aan de orde gesteld.

Wij zullen ons in eene beoordeeling van de verdiensten der verschillende stelsels geenszins verdiepen. Wij constateeren slechts, dat men in ernst is gaan overwegen de mogelijkheid, om aan Oost-Indië in den een of anderen vorm althans een begin van zelfbestuur te geven. Dit is voldoende om onze overtuiging te versterken, dat ook ons koloniaal beleid den weg zal moeten opgaan, die alle koloniale mogendheden zich door nagenoeg dezelfde omstandigheden in alle tijdperken van de geschiedenis zagen aangewezen. De kinderen, zoo even nog onmondig, worden grooter, vragen meer zorg en meer uitgaven, wenschen vrijheid in hunne bewegingen, straks zijn ze volwassen en nemen hunne onafhankelijkheid. Wellicht zullen ze alle banden niet verbreken, die hen aan 't ouderhuis verbonden — wellicht — wanneer ze met dankbaarheid aan hun jeugd kunnen terugdenken.

Maar wij vragen ons wel eens af, begint men, met de politieke hervorming van onze relaties met Indië zoo rauwelijks op den voorgrond te stellen en te bespreken, niet te werken aan het dak van het huis, voor dat men nog de muren heeft opgetrokken? Laat men zich toch niet te veel vermeien met de muziek der toekomst te overpeinzen en de loome handen vouwen in den schoot, wanneer men wordt opgeroepen om mee te bouwen aan den tempel, waarin die tonen alleen kunnen worden gehoord. Men weet het immers, en al wist men 't niet, het zal aan ons niet liggen, dat men er niet op gewezen wordt, — hervormende, ingrijpende politieke maatregelen, wetten en besluiten van hoog belang, ze worden noch hier, noch elders door de verroeste parlementaire machines afgeleverd, voordat lange jaren het volk erom gevraagd, erom geroepen, erom geschreeuwd heeft. En men zie dan eens rond en luistere eens! Waar zijn zij en hoevelen zijn zij, de echte geboren en getogen *Hollanders*, die vragen om recht voor Indië, die mede lijden met de verarmende bevolking van het rijkste eiland der wereld, die ook maar gebukt gaan onder het besef, dat die kolonie, wanneer wij zóó doorgaan, voor Nederland zal verloren gaan? Waar vinden wij de kiezers, door wie de Regeering tot een daad van zelfverloochenende rechtvaardigheid kan worden genoodzaakt? Wat hooren wij? Ja, hier en daar klinkt een eenzame stem, soms boeiend, meermalen slaapwekkend, die daar spreekt van onze verantwoordelijke positie en onze onverantwoordelijke onkunde en onverschilligheid — hoe vaak nog voor doovemansooren! Hier en daar loopt een klompje oudgasten te saam in vergaderingen, uit welker vaak dorre handelingen slechts weinig bezieling straalt. Heel somtijds vertelt een onderwijzer, noodzakelijkerwijze een autodidact, eenige — hoe dikwijls volkomen juiste? — bijzonderheden over de koloniën aan zijn geeuwende leerlingen. En straks vernietigt een baloorig „koloniaal", een geelzuchtig pamfletschrijver, de zwakke gloed van liefde voor de broeders daarginder, die nauwelijks begon te gloren. Alles moet veel krachtiger worden aangepakt. Wij hebben veel meer mannen en vrouwen noodig, die willen vertellen, die willen leeren, die hun kennis en hun liefde willen uitstrooien onder het volk. De taak, ernstig opgevat, is niet hopeloos. Wij zijn niet allen Multatuli's, maar wij behoeven 't in deze betere tijden niet meer te zijn, om een gedeelte van de door hem gewekte belangstelling weer te heroveren.

Men beseffe het toch wel! Slechts door drang uit het volk komen wij tot betere machtsverdeeling tusschen ons landje en het uitgestrekte rijk in Indie, die drang kan slechts worden geboren uit belangstelling, die belangstelling slechts uit kennis. Geenerlei verantwoordelijkheid ruste thans nog op de Hollandsche natie. Haar zij vergeven: nog weet zij niet, wat zij doet. Weet zij het eenmaal, dan zal zij komen tot meeleven en tot streven naar verbetering of ondergaan.

En daarom, wij stellen een theoretisch belang in de discussie's over eventueele politieke inrichtingen tot heil van Indië, maar wij hechten oneindig meer practisch gewicht aan het werk, dat moet zijn afgedaan voor aan de verwezenlijking van die plannen kan worden gedacht. Daartoe kan worden medegewerkt door ieder, die iets te vertellen heeft, dat hij in 't belang van Indië acht; die de domme vooroordeelen in zijne omgeving vernietigt; die in zijn courant of tijdschrift plaats geeft aan onze koloniën en aan hen, die daarover schrijven of spreken; die zijn leerlingen belangstelling inboezemt aangaande Indië en zijn bewoners . . . . . de opsomming wordt lang, hoe lang zou ze niet moeten zijn om volledig te kunnen heeten! Elk een kan medewerken, en nagenoeg ieder heeft zijn plicht tegenover Indië verzuimd, al was 't alleen door het streven van de anderen niet te waardeeren of dood te zwijgen.

Het is een vervelende zaak altijd „orationes pro domo" te houden; zelfs Cicero was daarbij niet op zijn amusantst. Daarom ook in dit verband, waar wij op zooveel, dat door onze vereeniging en ons blad wordt beoogd, zouden mogen wijzen, zullen wij dit nalaten. Iedere poging, dit zij nog gezegd, om in den geest, dien wij aangaven werkzaam te zijn, is ons sympathiek, in ieder, die belangstelling voor Indie wekken wil, zien wij een bondgenoot. Meent men met ons, dat aan die actie door de enkelingen niet zooveel kracht kan worden bijgezet als door een sterke vereeniging, sluit men zich bij ons en onze redactie aan, wij zullen dit natuurlijk toejuichen; is men van een andere opinie, wij zijn er niet blind voor, dat er redenen kunnen bestaan, die dit billijken. Maar 't zij men werke gezamenlijk, 't zij op zichzelve, laten wij ons niet te veel in staatsrechtelijke beschouwingen verdiepen, wanneer de tijd daarvoor nog niet rijp is en het slechts onze schuld is, dat die tijd door ons slap optreden, daartoe niet rijp wordt.

Om te resumeeren: wij meenen, dat 't adagium: „waar een wil is, is een weg" ook dan waarheid zegt, wanneer wij het zóó opvatten, dat ook al zijn er vele uitstekende wegen, geen van allen ons tot het doel brengt, wanneer de wil om ze te zoeken er niet is Dit laatste nu is met ons volk het geval en in de eerste plaats om *dit* te veranderen behooren thans de beste krachten te worden gebruikt. Is dat bereikt, dan kunnen wij den weg kiezen. Welke dan — misschien na vele jaren — de bruikbaarste zal zijn, wie is de profeet, die 't zeggen kan?

v. S.

## INGEZONDEN.

### Het gevolg der jongste Verkiezingen.

Nu de jongste verkiezingen aan de clericale-partijen eene belangrijke meerderheid in de Tweede Kamer hebben bezorgd en ook de Eerste Kamer door die partijen kan worden omgezet, als ze dit gewenscht oordeelen, staat het optreden van een Clericaal Ministerie voor de deur.

Breed werden in de liberale-pers, tijdens het kieswerk en worden trouwens ook nu nog, de nadeelen uitgemeten, die uit dit optreden zullen voortvloeien. Dat men dit deed gedurende den kiesstrijd is gansch natuurlijk, maar thans, nu wij voor eenige jaren het schouwspel der jacht naar kamerzetels weer achter den rug hebben, kunnen wij ons in kalmte afvragen of het gevaar wel zoo groot is, als het meestal wordt voorgesteld? Ons wil het voorkomen, dat men zich daarvan geen schrikbeeld moet vormen. De Clericale Regeering zal natuurlijk haar werk zoodanig willen inrichten, dat er voor haar kans bestaat om in een volgend vierjarig tijdperk de meerderheid te behouden en aangezien het grootste deel, niet alleen van het Nederlandsche volk, maar zelfs van de tegenwoordige kiezers, sociale verbeteringen verlangt, zal men doorgaan op den door het aftredende Ministerie ingeslagen weg, zonder dat de nog uit te vaardigen wetten merkbaar minder vrijzinnig worden, want van de clericale partijen, vooral van de antirevolutionairen, is een belangrijk deel vrij wat democratischer aangelegd, dan sommige fractieleden van de zich als geheel noemende „liberale partij". Zal de leerplichtwet het ontgelden? Wij geloven het niet en evenmin koesteren wij vrees voor protectionistische maatregelen van zulke beteekenis, dat de economische nadeelen daarvan door het volk zullen worden gevoeld.

Naar onze meening is integendeel de tijdelijke overwinning van het clericalisme hoogst nuttig. De zucht naar ministerportefeuilles zal de hoofdmannen der anti-clericalen in de eerste jaren niet in den weg staan, om de positie der partijen eens goed te overzien en rijpelijk er over na te denken, of samenwerking der zoo uiteenloopende fractiën, die toch soms eensgezind ter stembus opgingen, wel in het belang is van den vooruitgang, die door de meerderheid van het volk wordt gewild.

Onze overtuiging is, dat de leuzen „clericaal" en „anti-clericaal" in ons land veel bedorven hebben en misschien nog bederven zullen, maar het is niet in hoofdzaak om aan die meening lucht te geven, dat wij aan „Oost en West" eenige plaatsruimte komen vragen in het orgaan der vereeniging; ons deert vooral de vraag: *wat heeft Indië van een optredend clericaal Ministerie te wachten?*

Wanneer wij, zoover onze herinnering gaat, terugdenken, dan heeft Oost-Indië, dat wij meer in 't bizonder kennen, in het laatste 40tal jaren, weinig verschil in toegepast regeerbeleid ondervonden, naarmate de ministeries uit een zuiver Nederlandsch staatkundig oogpunt waren liberaal of niet-liberaal. Wij achten het evenwel onnut, om die opvatting aan de feiten te toetsten, omdat, als wij het goed voor hebben, ons land thans, wat de koloniale staatkunde betreft, op een nog veel belangrijker keerpunt staat, dan een halve eeuw geleden.

De stelling, dat de koloniën moeten bestuurd worden *in hoofdzaak, in het belang der inboorlingen* is in de laatste jaren aanmerkelijk op den voorgrond gekomen; zij heeft o. a. den Amerikanen, die koloniën begeerden, gediend om met geweld aan Spanje Cuba en de Philippijnen te ontnemen. Het zijn vooral de Franschen, die ze meer en meer in toepassing brengen, nadat het internationaal congres van koloniale sociologie te Parijs er eenstemmig zijn zegel aan hechtte, en al zou dit dan ook al niet gebeuren ten volle met de overtuiging, dat men niets anders doet, dan hetgeen plichtmatig is, zoo zullen toch ook de andere koloniale Staten, vooral de minder machtige, uit eigenbelang, er rekening mee moeten houden.

Zullen nu de clericalen aan het bewind dit minder goed voelen en begrijpen dan de liberalen? Men behoeft het nog niet met mr. P. eens te zijn, dat in iederen liberaal een aandeelhouder in Indische ondernemingen steekt, tuk op uitbuiting van den inlander, om toch de overtuiging te hebben, dat een zoogenaamd clericaal bewind, voor den inlander zeker niets minder zal over hebben, dan eene liberale regeering en even goed het politiek gevaar zal beseffen, dat er voor ons in achterblijven zou gelegen zijn.

Op grond der partijprogramma's heeft men de vrees geuit voor overdreven en onverstandige bescherming van de zending en het vooropstellen der bekeering tot het Christendom. Wij koesteren die vrees niet; wij hebben van de zending, mits oordeelkundig bestuurd, heel veel goeds gezien en achten, dat zij door tegenstanders veelal onbillijk wordt beoordeeld, maar aan den anderen kant kennen wij aan de bekwame mannen, die de kerkelijken tellen onder hunne voorgangers, te veel gezond verstand toe, om de lessen in den wind te slaan, die overdreven priestercultuur in de Phillipijnen en bekeering à outrance in China ons hebben gegeven.

Wat wij evenwel betreuren is, dat ook in 1901 de kiezers van de waarde onzer koloniën nog niet genoeg begrip hadden, om meer mannen naar het Binnenhof te zenden, die Indië kennen, maar voor de rest is er volstrekt geen reden, om als gevolg der jongste verkiezingen voor de Oost en de West nadeel te verwachten.

7 Juli 1901.

V. D.

### Een opleidingsschool voor officieren in Indië.

Onder bovenstaanden titel treffen we in het Indisch Militair Tijdschrift n°. 5 van 1901 een artikeltje aan, waarin wordt medegedeeld, dat door het Hoofdbestuur van den Indischen Bond aan de redactie van gemeld tijdschrift mededeeling werd gedaan van een zestal door dat Hoofdbestuur aan de Regeering aangeboden verzoekschriften. Een van deze, welke op het leger betrekking heeft, wordt door de redactie van voldoend belang geacht om in haar tijdschrift in extenso ter kennisse van hare lezers te brengen.

Daar velen onder de lezers van Oost en West het Ind. Mil. Tijdschr. niet lezen, zoo nemen wij bedoeld request in zijn geheel er uit over, ten einde het onder de oogen te brengen van een nog grooter aantal personen. Hoe meer het toch gelezen wordt, hoe beter wij zulks achten.

Het luidt:

*Aan*
*Zijne Excellentie Gouverneur-Generaal*
*van*
*Nederlandsch Indië.*

*Vierde Verzoekschrift.*

Geven met verschuldigden eerbied te kennen:

Meester Theodorus Adrianus Ruijs en Theodoor Joseph Azon Jacometti Henricuszoon, respectievelijk waarnemend president en secretaris van het Hoofdbestuur van den Indischen Bond;

dat, vooral ook tengevolge van concurrentie van uit Nederland komende jongelieden, de eischen voor het verkrijgen van een betrekking in de laatste jaren aanmerkelijk zijn opgevoerd;

dat de hier wonende ouders dientengevolge verplicht zijn, voor de opvoeding van hunne kinderen met die zwaardere eischen rekening te houden;

dat de algemeene verlaging van den loonstandaard den ouders groote moeielijkheden veroorzaakt bij het geven van een behoorlijke opvoeding aan hunne kinderen;

dat de gelegenheid, om door een opvoeding hier te lande, met kans op succes, de concurrentie met de uit Nederland komende jongelieden te kunnen aanvaarden, tengevolge van het gemis van de noodige onderwijs-inrichtingen, grootendeels uitgesloten is;

dat het voor het grootste aantal der hier wonenden uit geldelijk oogpunt niet mogelijk is, hunne kinderen voor de opvoeding naar Nederland te zenden;

dat om dezelfde reden uitbreiding van onderwijsinstellingen te Batavia *alleen*, voor het meerendeel der Europeanen in Nederlandsch Indië geen vruchten zal dragen;

dat de moreele nadeelen verbonden aan het op jeugdigen leeftijd scheiden der kinderen van hunne ouders, niet nalaten een schaduw te werpen op het levensgeluk van een groot aantal Europeesche ingezetenen; en

dat de hierbedoelde bezwaren nog in hoogere mate gelden, waar het de meerdere ontwikkeling der Inlandsche bevolking aangaat, want niet alleen is de financieele draagkracht van slechts een hoogst enkel inlandsch hoofd of ander rijk inlander voldoende tot het zenden zijner kinderen naar elders, om daar onderwijs te genieten, doch nog meer dan dit bij de Europeesche bevolking in deze gewesten het geval is, zal de Inlander er tegen op zien, zijn kinderen in eene geheel vreemde omgeving te zenden, waar de adat en taal der bevolking eene geheel andere is;

dat bovenstaande, door de leden van den I. B. gedeelde bezwaren, geen volledige oplossing zullen vinden bij de verwezenlijking van de met waardeering vernomen plannen van de Regeering tot het oprichten van een H. B. S. met 3 jarigen cursus en een daaraan verbonden technicum te Batavia;

reden waarom requestranten zich namens den I. B. tot Uwe Excellentie wenden met het eerbiedig verzoek, Haar invloed bij het Opperbestuur in Nederland te willen aanwenden tot het in het leven roepen van:

*a.* een opleidingsschool tot het vormen van officieren op een der plaatsen op Java, waar gelegenheid bestaat om voor bedoelde opleiding tevens gebruik te maken van de aan een H. B. S. met 5 jarigen cursus verbonden onderwijskrachten.

*b.* de gelegenheid om zoo lang de opleidingsschool bedoeld sub *a* niet bestaat, meerdere jongelieden dan thans de studiën te Alkmaar en te Meester-Cornelis te doen volgen, en voor zoover de inrichting te Breda betreft, ook het verkrijgen van den officiersrang bij de wapens der cavalerie, artillerie en genie mogelijk te maken en voor hen, die de studiën te Mr. Cornelis zullen volgen, den dienst bij de bataljons te doen vervallen, wordende de omgang in de kazernes van ons staand leger, door vele ouders minder gewenscht geacht.

Batavia, 23 Maart 1901.

*Het welk doende enz.*

Het is onze vurige wensch, dat goedgunstig op dit verzoekschrift worde beschikt; dat dus binnen niet al te langen tijd wederom een opleidingsschool voor officieren in Indië worde opgericht. Veel werd er reeds over gesproken, groot was het aantal voorstanders, groot ook dat van hen, die er tegen waren, doch wanneer men bedenkt, dat men op het oogenblik in Indie zoo goed als niets kan worden, dan gelooven wij zeker, dat door de oprichting van bedoelde instelling zeer velen gebaat zullen worden, die nu uit gebrek aan geld of om andere redenen gedwongen zijn, zich tevreden te stellen met postjes van minderen rang, terwijl verscheidene goede koppen daarbij geheel verloren gaan. Onwillekeurig wekt dit ontevredenheid, en dit moet naar onze meening zoo veel mogelijk worden voorkomen, daar dit gewis meer tot na- dan tot voordeel van Nederland zoude komen, vooral in de tegenwoordige tijden. Zuinig zijn is goed; maar niet te zuinig, vooral niet wat onze koloniën betreft.

A. B.

*Aanteekening van de R. C.* — Hoewel in een onzer eerste nummers reeds gesproken is over de groote wenschelijkheid, om voor Indische Europeanen en Inlanders de gelegenheid weer open te stellen, om in Indië officier te worden, hebben wij toch het request van den Indischen Bond en het bijschrift van A. B. opgenomen, omdat het goede meestal slechts na lang en deugdelijk aanhouden wordt verkregen.

Wij achten het echter niet goed gezien van vele ouders, dat zij hun zoons niet aan den omgang in de kazerne durven wagen, als zij er officieren van willen maken. Voor degelijke flinke jongens is die omgang niet gevaarlijk, maar daarentegen nuttig; zij leeren den soldaat en het soldaat zijn kennen.

Aan A. B. moeten wij de opmerking maken, dat wij het met hem eens zijn, dat er voor goede opleidings-inrichtingen in de koloniën zeer zeker zorg moet worden gedragen, maar dat er voor de blijvers, „behalve mindere postjes", toch ook nog landbouw en handwerksnijverheid bestaan. Hoe meer wij den Indo-Europeaan kunnen overtuigen, dat ook in die richting zijn weg ligt, hoe beter het voor hem zal worden.

## ADVERTENTIËN.

## Vereeniging OOST en WEST

***Afdeeling 's-Gravenhage.***

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van **2—4** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering of oppasser.

Een jonge Dame, die als geemployeerde op een handelskantoor wil werkzaam zijn.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame met diploma voor Zweedsche heilgymnastie.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I-. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.